IL-BIDWI

FOLJU MAHRUĠ DARBTEJN FIX-XAHAR MID-DIPARTIMENT TAL-BIEDJA

Editur, G. Zammit-Marmarà M.B.E

Nru. 61 | IL-ĠIMGHA, L-1 TA' ĠUNJU, 1945. | Nru. 61

Il-Ghala l-Biedja Hi Hekk Meħtieġa Għall-Pajjiż

(Taħdita magħmula fuq ir-"Rediffusion" mis-Sur R. Biasini, Direttur tal-Biedja, fil-20 ta' Mejju, 1945.)

MILL-AĦĦAR li kellimtkom sal-lum is-sitwazzjoni ġenerali tad-dinja tbiddlet ħafna; fost kollox kellna l-aħbar tal-waqgħa tal Ġermanja li temmet il-Gwerra fl-Ewropa b'Rebħa kbira għall-Alleati. Għalkemm din l-aħbar tnissel fina l-ikbar ferħ, hija ma tfissirx illi l-posizzjoni tal-ħwejjeġ ta' l-ikel sejra tinqaleb għan-normali malajr u dana minn banda jagħtina ċans biex aħna nħarsu bil-quddiem għal dak li sejjer jiġri meta s-sitwazzjoni tad-dinja taqleb tassew għan-normali.

Biex aħna nkunu nistgħu nirnexxu fix-xogħol tagħna jiħtieġ nagħtu daqqa ta' għajn u niflu sewwa dak li kien ġara wara l-gwerra l-oħra u naraw jekk l-istess ħaġa hix sejra tiġri din id-darba, x'tista' tkun il-qagħda tagħna meta l-affarijiet jerġgħu lura għan-normali u x'għandna nagħmlu biex inħarsu l-biedja tagħna li hi hekk meħtieġa għall-pajjiż.

Fil-gwerra tal-1914-1918 il-bdiewa marru mhux ħażin, kollox kien iġib il-flus, u kollha kellhom il-posizzjoni tagħhom tajba. Wara li saret il-paċi, il-prezzijiet tal-prodotti tar-raba' bdew niżlin, iżda l-affarijiet l-oħra kollha illi l-biedja kienet tiddependi minnhom baqgħu jġibu prezzijiet għoljin, u l-bdiewa bdew sejrin lura bħal granċ. Biex il-posizzjoni tkompli titgħarraq kien hemm krisi fil-biedja tad-dinja kollha li bdiet l-agħar tagħha fl-1929 meta s-swieq tad-dinja kollha tgħabbew bil-qamħ mill-Kanada, Awstralja u Arġentina. Dan ikkaġuna krisi ekonomika mad-dinja kollha, għaliex il prezzijiet ta' kollox bdew niżlin u mħabba f'hekk il-prezz tal-ħaxix, tal-ġwież, tal-laħam u ta' affarijiet kollha magħmulin mill-ħalib tbaxxa ħafna, fil-waqt illi l-ispejjeż baqgħu għoljin. Dan ikkaġuna ħafna fallimenti mad-dinja kollha li ġiebu ħafna qagħad. F'Malta, il-bdiewa ma iddikjarawx falliment għax, nżżuħajr 'l Alla, ma jafux x'inhu. Iżda komplew jaħdmu r-raba' billi daħlu f'dejn ma' ħafna nies, għaddew ħajja fqira, u baqgħu sejrin mill-ħażin għall-agħar sal-1940 meta fl-ewwel sajf tal-gwerra l-patata ma setgħetx issiefer u kollha tinbiegħ bi prezzijiet mormija u tinħadem ukoll mal-ħobż.

Jiena bħala Direttur tal-Biedja huwa dmir tiegħi li ma nħallix din il-krisi taqa' fuq il-biedja ta' dawn il-gżejjer. Jiena għedt bosta drabi u nerġa' ntenni l-lum illi krisi fuq il-biedja tagħna ma tmissx biss lill-kampanja, iżda tinħass ukoll fl-ibliet, bħalma jiġri jekk ikun hemm prosperità fil-kampanja, din tmiss ukoll lill-ibliet. Kampanja fqira iġġib faqar fil-pajjiż kollu u tkabbar il-qagħad. Il-prosperità li għandna fil-kampanja l-lum, jekk nagħarfu nħożżuha, għandha tqanqal kummerċ qawwi u prosperità fl-ibliet malli ż-żmien ikun normali.

Dan li qed ngħid ma jfissirx, bħalma ħafna qegħdin ifissru fl-ibliet, għoli ta' ħajja. Biex il-biedja tgħaddi żmien tajjeb ma jkunx jiħtieġ illi l-ħaxix u l-frott ikunu għoljin —ħaġa naturali li huma għandhom jinżlu *meta l-ispejjeż li jiħtieġu biex tikkultiva l-prodotti jinżlu wkoll*, iżda ma jistax wieħed jistenna illi l-prodotti jorħsu wisq jekk ix-xogħol jibqa' għoli. Dan qiegħed biss ngħidu bħala argument, iżda l-fatt hu li meta jiena ngħid li rrid inħares lill-biedja mill-krisi li sabet ruħha fiha wara l-gwerra l-oħra, dan ma jfissirx li d-Dipartiment tal-Biedja jrid iżomm prezzijiet għoljin. Prezzijiet għoljin mhux dejjem ifissru ġid fil-kampanja. Hemm ħafna x'wieħed jirranġa fil-kampanja, barra mill-prezzijiet u li ma għandhiex x'taqsam mal-prezzijiet, iżda li mħabba fiha l-bidwi jkun jista' jaqla' l-istess u jbigħ b'orħos. Dan jista' jiġi minn organizzazzjoni tal-biedja li tgħin biex tnaqqas il-mard u t-telf minn fuq il-prodotti u allura tkun qed tagħti qligħ tajjeb lill-bidwi mingħajr ma żżid il-prezz tal-ħaxix u frott.

Sa hawn tħadditna ftit dwar dak li jmiss lis-swieq tal-pajjiż, iżda waħda mill-kolonni li fuqhom hija mibnija l-biedja tagħna hija s-safar tal-patata u aħna jiħtieġ naraw jekk is-swieq li kellna qabel il-gwerra humiex se jkunu miftuħa għalina wara l-gwerra, biex niftiehmu, meta kollox jerġa' jaqleb għan-normali, u jekk dawn ma jkunux, liema swieq oħra għandna nfittxu. Niftakru illi s-safar tal-prodotti tal-biedja jfisser dħul ta' liri f'artna li jgawdihom il-poplu kollu u b'hekk naraw kemm hi meħtieġa l-biedja għall-pajjiż.

Aħna nittamaw illi l-Ingilterra tkun l-ewwel waħda li tiftaħ is-swieq tagħha għalina, iżda jiħtieġ niftakru illi l-gwerra ġġib warajha ħafna tibdil. Bħalliklieku l-Ingilterra kienet timporta kwantità kbira ta' patata qabel il-gwerra. Fi żmien il-gwerra l-biedja ħadet importanza kbira u ġie li kellhom iżżejjed. Ukoll jekk huma ma jkollhomx iżżejjed, aħna jkun jiħtiġilna mhux biss inżommu għajnejna fuq pajjiżi oħra, li bħalna jkunu xewqanin li jisportaw, iżda wkoll *fuq iż-żmien* li l-prodott ikun jiħtieġlu jasal fil-pajjiż tagħhom.

Ħbieb tiegħi: dan kollu jiħtieġlu organizzazzjoni, u dawk kollha li għandhom interess fil-biedja tal-pajjiż direttament jew indirettament, għandhom ifittxu li jgħinu lid-Dipartiment fix-xogħol tiegħu minflok ma joqogħdu jpinġu b'iswed dak li hu ċar biżżejjed.

Mill-banda l-oħra jiena nixtieq illi jekk baqa' xi bdiewa bil-għamad f'għajnejhom, dan għandhom minnufih ineħħuh, inkella jgħrilhom bħal ħmar tal-mitħna li mingħalih miexi fit-tul u meta tikxiflu għajnejh isib li għadu fl-istess post li telaq minn jaf kemm żmien qabel.

IL-BIEDJA F'ĠUNJU

Fil-Għalqa

ISSA wasal iż-żmien tal-ħsad. Iż-żara' beda juri li l-qamħ sar u l-bidwi jaqbillu jaħsad. Wara l-ħsad l-art tibqa' qasbija u fiha l-bidwi jista' jdaħħal il-merħla tirgħa sakemm jasal iż-żmien ta' l-egħżieq u tat-tidmil, għaż-żrigħ ta' l-uċuħ tal-ħarifa u tax-xitwa.

Fil-Ġnien tal-Ħxejjex

Agħti l-kubrit lill-bħajra biex tilqagħha mill-mell. Il-ħjar, it-tadam u l-qara' twil tal-bikri beda jiżhar. Żomm għaż-żerriegħa l-isbaħ u l-ewwel frott ta' dawn il-prodotti. Il-patata li taqla' aħżinha f'post xott li tkun daħħant bil-kubrit u għattiha b'xi kanvazz jew b'saff oħxon ta' ħamrija biex ma timtessx bil-farfett tas-susa.

Saqqi l-kaboċċi, il-ġdur, l-ispraġ, kif ukoll il-basal u ħxejjex oħra. Agħti tisqija tajba lill-fażola ħadra. Għal għeluq ix-xahar iżra' l-ħmiemel tal-ħass, tal-kaboċċi, tal-pastard, ġdur, brokkli u kaboċċi taz-zokk.

Għin il-ħxejjex kollha bis Sulfat ta' l-Ammonja.

Fil-Ġnien tas-Siġar tal-Frott

Aħseb biex tagħmel il-konok ta' madwar is-siġar ta' l-agrumi u saqqi malli tara li l-weraq bdew jinbarmu xi ftit. It-tisqija għandha ssir kull ġimagħtejn jew tliet ġimgħat; għall-ewwel darba bil-ftit biex is-siġra li tkun bil-għatx ma tobżoqx u twaqqa' ż-żigromb, u mbagħad saqqi bix-xaba'. Saqqi wkoll is-siġar tal-frott irqiq biex is-siġra tħaxxen il-frott u r-raħs ikompli jikber.

Ta' min jaħseb biex idendel mas-siġra l-fliexken għad-dubbiena tal-frott irqiq b'taħlita ta' mgħarfa "Clensel" f'kull tazza ilma. Minn Awissu 'l quddiem jistgħu jintużaw dawn il-fliexken jew nases tad-dubbien għal fuq is-siġar tal-larinġ ukoll. Bixx ukoll bil-"Clensel" is-siġar tal-frott għall-bergħud iswed.

Il-Wirja Ta' Tjur u Fniek f'Sant'Anton

(Editur tal-Propaganda)

SABIEX dejjem tibqa' sseħħ id-drawwa sabiħa fost in-nies tal-Gżira u tikber bejniethom il-ħrara tat-torbija, sew għal-laħam kemm għan-namra, ta' l-isbaħ razez ta' fniek u tjur u bejniethom ikun hemm il-għira ta' din ix-xorta ta' torbija ta' annimali li għandha sehem kbir fil-ħajja ekonomika tal-pajjiż, ix-*Xirka Nazzjonali Ta' Tjur u Fniek* għamlet is-Seba' Wirja fil-Ġonna ta' Sant Anton, nhar is-Sibt u l-Ħadd, id-19 u l-20 ta' Mejju.

Il-Gvernatur wera li jieħu wisq interess fix-xogħol tax-Xirka u ippresenta tazza sabiħa tal-fidda li messet lil Ġużeppi Mercieca li ġieb b'kollox l-akbar numru ta' marki fis-sezzjonijiet kollha. Ġużeppi Mercieca rebaħ ukoll it-Tazza Schembri, u l-Premju u ċ-Ċertifikat ta' l-"English Poultry Club", barra li ħa sehem ukoll fir-rebħa tat-tazza tad-Direttur tal-Biedja flimkien man-Nutar J. Gatt. Mikiel Xerri ħa t-tazza tal-Logutenent-Gvernatur talli ġie t-tieni fil-marki fis-Sezzjonijiet kollha.

It-taqsim u t-tirqim fil-gaġeġ tal-fniek u tjur kienu juru x-xogħol iebes li ħadem il-Kumitat, u l-iktar is-Segretarju, is-Sur Ċensu Rizzo, li hu msemmi għall-ħidma tiegħu bħala Kunsultur tat-Torbija tal-Fniek u Organizzatur tal-Wirja.

Ftit wara l-4 ta' wara nofs in-nhar, l-Eċċellenza Tiegħu l-Gvernatur u Lady Schreiber daħlu flimkien mas-Sur Campbell u s-Sinjura tiegħu, mas-Sur Biasini u mas-Sur Rizzo u marru jaraw l-oġġetti tal-Wirja. Fil-bitħa ta' fejn it-tarag tal-Palazz ta' Sant'Anton il-Gvernatur ġie milqugħ minn nies tal-Kumitat u s-Sur Biasini, bħala Direttur tal-Biedja u President tax-Xirka Nazzjonali tat-Tjur u Fniek għamel dan id-diskors fejn qal:

"Eċċellenza, Lady Schreiber,

Sinjuri:

Huwa unur għalija li ngħid dawn il-kelmtejn il-lum bħala President tax-Xirka tat-Tjur u Fniek fl-okkażjoni tas-Seba' Wirja li qiegħda tagħmel ix-Xirka tagħna. Il-Presidenti li kien hemm qabli kellhom raġun ifaħħru l-wirjiet ta' qabel u kull wieħed li l-lum dar dawra ma' din il-Wirja jaqbel miegħi illi l-annimali li hawn għall-wirja huma mill-aħjar u ma huma neqsin minn xejn u daqs, ma ninsewx, wara snin koroh ta' Gwerra li n-Nazzjonijiet Magħquda għadhom kif temmew fl-Ewropa b'Rebħa mill-akbar. Ix-Xirka tat-Tjur u l-Fniek għamlet Wirja ta' kull sena wieħidha sal-1940 iżda dawn ma setgħux jitkomplew fl-1941 u fl-1942 għal raġunijiet li intom tafuhom bħali, iżda fl-1943 saret Wirja waħda flimkien mas-"Società Agraria" u mal-"Malta Horticultural Society", u s-sena l-oħra għamilna Wirja waħda mal-"Malta Horticultural Society" biss. Billi aħna dejjem resqin għaż-żminijiet normali kull waħda minn dawn is-Soċjetajiet issa ħasset li għandha tagħmel Wirja għaliha. Is-suċċess tal-"Malta Horticultural Society" fil-Wirja tal-Ħxejjex, Frott u Fjuri li għamlet ħmistax ilu għadu frisk quddiem għajnejna. Is-"Società Agraria" diġà wriet il-fehma tagħha illi xandret l-aħbar illi din is-sena sejra tagħmel bħas-soltu l-Wirja ta' l-Imnarja ġewwa l-Buskett. L-ewwel Wirja li għamlet ix-Xirka tat-Tjur u l-Fniek kienet imqanqla u mmexxija mill-mibki Avukat Micallef u x-Xirka stess ma kenitx tkun il-lum imwaqqfa kieku ma kenitx l-enerġija u l-ħsieb għaqli tiegħu.

Nista' ngħid illi l-ħsieb tax-Xirka tagħna ma hux dak ta' mogħdija taż-żmien, iżda biex tipprotieġi, iġġib il quddiem u tlaqqa' l-interessi kollha ta' l-industria tat-torbija tal-fniek u tjur u biex tkabbar il-produzzjoni tal-bajd fil-pajjiż kif ukoll it-tjur u l-fniek għall-ikel. Imħabba n-nuqqas ta' l-ikel kaġunat mill-gwerra, kull klassi tal-popolazzjoni bdiet trabbi tjur u fniek, u eluf ta' familji l-lum qegħdin iżommu xi ftit tjur u fniek fuq il-fdal ta' l-ikel li jibqgħalhom id-dar, u mir-razzjon ta' l-ikel ta' l-annimali li qiegħed joħroġ il-Gvern.

Forsi mhux kulħadd jaf illi d-Dipartiment tal-Biedja issa qiegħed joħroġ razzjon ta' ġwież għall-fniek u tiġieġ lil 33,000 familja, li bejn wieħed u ieħor jagħmlu nofs il-popolazzjoni ta' dawn il-Gżejjer.

Il-Wirja li għamilna din is-sena ma saritx bil-ħsieb illi nħajru lin-nies biex irabbu tjur u fniek bl-addoċċ minħabba n-nuqqas tal-ġwież, iżda ridna li nuru l-progress li sar fit-torbija ta' dawn l-annimali l-iżjed bit-tiġieġ Suwed Maltin u l-Fniek Kbar "Flemish" li saru popolari ħafna. Dawk li jħobbu l-annimali, sew jekk ikunu bdiewa jew jekk ikunu dilettanti, għandhom jiflu bir-reqqa r-razez li hawn fil-Wirja u b'hekk jistgħu jsibu liema waħda tgħodd l-iżjed għalihom. Is-Segretarju tal-Wirja, is-Sur Rizzo, huwa dejjem lest biex igħin bil-pariri tiegħu u b'kull ma jista' lil dawk li jistaqsuh u jagħti wkoll indirizzi mnejn wieħed jista' jikseb tjur u fniek bħal dawk li hawn fil-Wirja.

Hu ta' min jiftakar illi l-Wirja ssir bi skop ta' tagħlim. Meta wieħed jara l-annimali f'din il-Wirja huwa jitgħallem il-karattri u l-punti vantaġġjużi tar-razez kollha, kif għandhom jinżammu, u fuq kollox il-Wirja tqanqal interess biex wieħed itejjeb ir-razez li jkollu, jagħżel l-aħjar u jipprova jżomm u jrabbi annimali biex iġibhom għall-Wirja. Huwa wkoll ta' min isemmi illi fil-waqt li dari kien jintilef ħafna żmien sakemm wieħed isib xi klassi jridu jikkompetu fiha x'uħud mill-esibituri, il-lum dawn jiġu u mill-ewwel jgħidulek il-klassi li jridu jidħlu fiha. Dan juri illi huma jifhmu r-razez sewwa fil-waqt li qabel wieħed kien biss jasal biex jifhem bit-tbatija.

Il-Wirja hija mera ta' dak li jkun hemm fil-pajjiż, u jiena nitlobkom li tippermettuli nsemmi ftit mix-xogħol li għamel id-Dipartiment tal-Biedja, taħt kondizzjonijiet diffiċli, biex itejjeb l-industrja tat-tjur u l-fniek fil-pajjiż.

It-taqsima tad-Dipartiment li għandha x'taqsam mat-torbija tat-tjur ittieħdet fil-"Qasam il-ġdid tat-Tjur" li għamilna f'Wied Inċita fejn għandna issa 611-il tiġieġa bajjadin, 919 egħwietaq, 117-il serduk, u fuq l-1,400 fellus. Ma' tul is-sena finanzjarja (li spiċċat fl-aħħar ta' Marzu li għadda) id-Dipartiment biegħ fuq it-32,000 bajda għat-tfaqqis, u xi 25,000 bajda għall-ikel għall-użu ta' l-Istituti tal-Gvern. Barra minn dawn, 8,600 bajda faqqasniehom għalina fl-inkubaturi. Minn April li għadda bdejna nbigħu flieles ta' tliet ġimgħat, u s'issa t-talba kienet dejjem ikbar mill-flieles li stajna noħorġu. F'dan iż-żmien qasir li għedtilkom, jiġifieri minn April li għadda, aħna qassamna xi 2,000 fellus, u nittamaw li nkunu nistgħu nbigħu għadd kbir ieħor sa qabel jispiċċa l-istaġun.

Iċ-Ċentri tal-Fniek kollhom l-ikbar inkoraġġiment fiż-żmien il-gwerra u kienu mfittxija minn għadd kbir ta' nies; ta' min isemmi bi pjaċir, illi minn mindu beda dak l-proġett fl-1942, ġew imgħammrin 40,320 fenka minn fniek tar-razza pura tal-"Flemish Giant". Meta wieħed iqis bi stima iktarx baxxa, li kull fenka kellha boton ta' sitta, allura dawn il-fniek li semmejna jmisshom taw mal-kwart ta' miljun fniek u din il-ħaġa għenet ħafna l-provviżjon tal-laħam ġewwa dawn il-Gżejjer fi żmien l-iżjed kritiku ta' l-Istorja ta' Malta.

Qabel nispiċċa, nixtieq li nifraħ bil-qalb lil dawk l-esibituri kollha li ħadu premijiet; u nixtieq suċċess aħjar lil dawk li din is-sena ma rnexxielhomx jieħdu premji, jew li ma ħadux daqs kemm kienu jistennew.

Huwa privileġġ u pjaċir għalija li nirringrazzja lill-Eċċellenza Tiegħek u lil Lady Schreiber talli onorajtuna bil-presenza tagħkom f'din il-Wirja u talli wkoll sejrin tqassmu l-premijiet; is-Sinjurija Tiegħek għall-interess u appoġġ li dejjem tat lix-Xirka tagħna, lil dawk is-sinjuri li taw Tazzi u ħwejjeġ oħra, lill-periti tal-Wirja, lill-Kurunell Ellis tar-"Rediffusion Company" u lil dawk kollha li b'xi mod għenu f'din il-Wirja.

Jiena naf li intom ilkoll qegħdin tisternewni biex irrodd ħajr lil dak il-bniedem li mingħajru din il-Wirja ma kenitx tista' tkun suċċess, jiġifieri lill-qalbieni u enerġiku Segretarju, is-Sur Ċensu Rizzo, li ismu l-lum sar ħaġa waħda max-Xirka tat-Tjur u Fniek u ma jistax jinfired minnha—tant hu hekk li ma jistax wieħed jaħseb fit-torbija tal-fniek u tiġieġ f'Malta jekk quddiem għajnejh ma jiġix minnufih Ċensu Rizzo."

(Jissokta fil-faċċata 3)

IL-WIRJA TA' TJUR U FNIEK F'SANT'ANTON

(Jissokta mill-faċċata 2)

Fl-aħħarnett, nixtieq li nirringrazzja l-Club tat-Tjur li hemm ġewwa l-Ingilterra—"The Poultry Club"—li miegħu aħna msieħbin—talli irrigala lill-esibituri f'din il-Wirja żewġ ċertifikati u żagarelli ta' l-Unur, u wkoll talli ippreżenta lix-Xirka tagħna Certifikat tal-"Club" li fih miktub hekk:—

"Lix-Xirka Maltija tat-Tjur u Fniek bħala sinjal ta' qima mill-'Poultry Club' għall-għied qalbieni għad-difiża tal-Gżira."

Il-Gvernatur wieġeb u qal: "Jiena smajt b'interess kbir it-tifsir li tana d-Direttur tal-Biedja fuq l-istorja tax-Xirka tat-Torbija tat-Tjur u Fniek f'din il-Gżira. Jiena nixtieq nifraħ lil dawk kollha li għandhom interess f'dil-ħaġa għall-mod li din il-fergħa ta' produzzjoni ta' l-ikel inżammet ma' tul iż żminijiet koroh li ħallejna warajna. Hija ħaġa importanti għaż-żminijiet li ġejjin illi aħna għandna naħsbu biex nipprovdu ruħna, kemm jista' jkun, bi prodotti ta' l-ikel mill-koltivazzjoni tar-raba' tal-pajjiż. Bħalissa hemm, u għad ikun hemm, għal xi żmien, nuqqas ta' prodotti ta' l-ikel mad-dinja kollha u l-iktar tal-laħam; barra minn dan, iktar ma nipproduċu prodotti ta' l-ikel, inqas ikollna għalfejn noqogħdu nittalbu l-wisa' fuq il-bastimenti għall-prodotti li nkunu rridu minn barra, meta dan il-wisa' huwa hekk skars. Għalhekk huwa wisq meħtieġ li wieħed jinkoraġixxi, kemm jista', it-torbija ta' Fniek u Tiġieġ li għalihom aħna nistgħu nipprovdu l-ġwież meħtieġ.

Wirjiet bħal din jiswew mhux ftit għaliex jagħmlu l-qalb u jħeġġu għat-torbija ta' l-aħjar xorta ta' annimali u tjur għall-iskop tagħna. Jiena naf tajjeb li xejn ma jaqbel li trabbi ebda xorta ta' annimali ħlief dawk li huma ta' l-aħjar razza. Minn dak kollu li rajt hawnhekk il-lum, jien għandi għalfejn nifraħ lil dawk kollha li ġiebu xi fniek u tjur għall-wirja għaliex urew li dan il-prinċipju hekk għoli huma fehmuh tajjeb. Naħseb illi l-fehma ta' dan il-prinċipju jinxtered mal-Gżira kollha.

Jien, fl-aħħarnett, nixtieq nifraħ lis-Sur Rizzo u lil dawk kollha li ħadmu mhux ftit sabiex din il-Wirja tat-Tjur u Fniek tirnexxi hekk tajjeb."

Il-Wirja għalqet bit-tqassim tal-premijiet minn idein Lady Schreiber. Wara l-Wirja l-Eċċellenza Tiegħu u Lady Schreiber stiednu għat-tè lill-membri tal Kumitat tal-Fniek u Tjur fil-Palazz ta' Sant'Anton flimkien mal-membri tal-Kumitat tal-"Malta Society for the Prevention of Cruelty to Animals".

IL-ĠABRA TAL-FROTT

(C. Zammit-Marmarà, M.B.E.)

Fil-WIRJA tal-ħxejjex, frott u fjuri li saret fil-Ġnien ta' Sant'Anton fil-5 u s-6 ta' Mejju, deħru ħxejjex, frott u fjuri irranġati b'għaqal kbir, u mingħajr xejn eċċezzjoni, dawk li bagħtu l-affarijiet għall-wirja jistħoqqilhom kollha tifħir kbir.

Dwar il-ħxejjex, dawn kienu tabilħaqq oegħdin bil-għaqal u dak in-nhar tal-wirja ħabib tiegħi għamilli mistoqsija flokha: "Il-għala fis-swieq ma nsibux ħxejjex sbieħ u rranġati hekk?"

Jien ma nistennie illi l-bdiewa sejrin jieħdu dik il-paċenzja biex jibagħtu l-prodotti għas-swieq bħalma jieħdu għall-wirja. Iżda kieku xi bdiewa għaqlin jibagħtu l-prodotti mqassmin bid-daqsijiet għalihom jiena żgur illi jsibu li dan jaqbel ħafna. u l-bdiewa li qegħdin jagħmlu dan, jafu li dak li qed ingħid hu kollu minnu. Hemm ħafna xorta ta' xerrejja, iżda bla dubju ta' xejn hemm xerrejja li jixtiequ u li huma lesti biex iħallsu t-tajjeb għat-tajjeb.

Issa li wasal l-istaġun tal-frott wieħed għandu jagħmel ħiltu kollha biex jimla l-frott sewwa. Il-għażla tista' ssir waqt il-ġabra, u l-għaqal u l-kura fil-ġabra tiswa wkoll biex tnaqqas il-ħsara u biex wieħed jikseb fis-suq prezz aħjar.

L-ewwelnett, il-ġabra tal-frott mhux xogħol li għandu jitħalla f'idejn it-tfal żgħar. Hemm drawwa ħażina li wieħed jagħfas il-frotta biex jara sarix u jekk hix tajba għall-qtigħ. Din id-drawwa għandha tinqata' għaliex malli l-frotta tingħafas bis-swaba' din ma tibqax tavanza, il-għafsa minnufih teqred il-ħajja fil-frotta u l-għafsa stess tibda titħassar. Ukoll jekk il-frotta tinqata' dak in-nhar stess u tintbagħat is-suq hi tkompli titħassar u jekk tkun f'mezza tħassar ukoll il-frott li jkun imiss magħha.

Waqt il-ġabra tal-frott, il-mezza li tkun timla għandha tinżamm fil-għoli biex inti tkun tista' *tqiegħed u mhux titfa'* l-frott fiha. Jekk inti ma tkunx tista' żżomm il-mezza fil-għoli, allura għandek bil-paċenzja kollha titbaxxa u tqiegħdha, iżda *qatt titfagħha.*

Biex tagħmel dan taħli ftit taż-żmien iżjed, iżda b'hekk inti twassal il-frott tiegħek f'kondizzjoni tajba fis-suq, u x-xerrej malajr jagħraf l-għaqal fil-frott tiegħek u malajr jibda jfittxek fis-swieq. Il-venditur jibda jfittex lilek għax il-frott tiegħek *iżomm iżjed* u jġib iżjed, u l-konsumatur jfittex lil dak il-venditur għax jaf li jkollu frott sabiħ.

Mela l-frott għandu jingabar b'mod li la tagħmel ħsara bil-frotta u lanqas lis-siġra. Il-mezza għandha titgħabba bil-kura, mingħajr tisbit u għandha tinħatt ukoll mingħajr tisbit.

Jekk inti jkollok xi ftit frott immankat dan għandek tiġbru f'mezza għalih u tieħdu s-suq bħala inferjuri. Inti tara illi l-prezz li ġġib fil-magħżul u l-prezz li ġġib fl-inferjuri jkun wisq ikbar milli ġġib kieku l-frott tieħdu fis-suq imħallat flimkien; ftakar dejjem illi *l-għajn l-ewwel ma tiekol.*

Iżda la tħallix li dan il-għan iġagħlek iddur għad-drawwa qadima li tagħmel is-sabiħ f'wiċċ il-mezza u l-irmixk fil-qiegħ! Din id-drawwa tmur kontra l-bidwi għaliex ma tistax tidħak dejjem b'dak li jkun. Ftakar illi l-iskop tal-venditur hu dak li l-"kelb mismut kull ilma jaħsbu misħun", u jekk inti tidħak bih darba ma jafdakx iżjed. Wara kollox fis-swieq l-onestà sabiħ wisq. It-tajjeb għandu jitħallas tajjeb u l-inferjuri ta' inferjuri. Jekk dan ma jsirx. il-venditur iżomm dejjem lejh fil-prezz biex ikun żgur.

L-iżjed meħtieġ huwa illi l-frott li timla fil-mezez ikun mimli bil-kura u li ma jkunx imħassar. B'hekk jinbigħ iżjed għax iżomm iżjed.

La l-bidwi jaf jagħżel għall-wirja jaf jagħżel ukoll għas-swieq, iżda l-vendituri għandhom iħallsu prezz xieraq għall-frott magħżul inkella ma tkunx tista' tlum lill-bidwi jekk iħallat. Qerq m'għandu jkun hemm mill-ebda naħa.

TINHASS IN-NIXFA

(C. Zammit-Marmarà, M.B.E.)

IN-NUQQAS ta' xita fix-xitwa li għaddiet sa tkun ta' ħsara mhix żgħira għall-biedja ta' Malta. L-iżjed firraba' bagħli, u sa jitfa' wkoll lura is-siġar tal-frott, għaliex alavolja wieħed isaqqihom — bħalma jinħtieġilhom jissaqqew—wisq qabel is-soltu. Iżda bħalma jaf kulħadd l-ilma tas-sqi qatt ma jagħmel hekk ġid daqs ix-xita, u meta x-xita tieqaf hekk kmieni allura l-uċuħ tas-sajf qatt ma jgħaddu 'l quddiem kemm imisshom. Il-prodotti tas-sajf jiddependu għas-saħħa tagħhom mix-xita li tagħmel minn Marzu 'l quddiem. Ukoll min għandu l-ġwiebi m'għandux wisq ilma x'jaħli. Imma aħna ma nistgħux nagħmlu li rridu, u jinħtieġ wieħed imexxi mill-aħjar b'dak li Alla jibgħat. Fi żmien bħal dan jidher l-għaqal.

Wara xitwa nieqsa mix-xita wieħed jagħmel ħiltu kollha biex iżomm l-indewwa fl-art, u dan hu bil-bosta meħtieġ fil-ġonna tas-siġar. Meta l-art tinxef minn taħt, is-siġra tibda tarda mill-egħruq tagħha stess u togħrob.

Jinħtieġ għalhaqshekk li wieħed iżomm l-art minquxa tajjeb biex wieħed iżomm l-indewwa taħt u biex ma jħallix l-egħruq tas-siġar jitilgħu għall wiċċ. Għeruq fil-wiċċ iħossu n-nixfa iżjed.

Il-frott iqiq imur aħjar jekk wieħed jagħtih tisqija, l-iżjed fejn hemm trab qasir u fejn ma jistax jiffriska minn tisqija mogħtija lil xi siġar oħra qrib. Fi staġun bħal dan jekk wieħed ma jgħinux xi ftit il-frott iqiq imur iżjed malajr għaliex sew il-mard kemm ukoll l insetti jkotru iżjed bil-għaljiet magħhom.

Ilma hu l-ħajja tal-kampanja tagħna. M'l-ilma mhux biss jiddependu l-uċuħ tar-raba', iżda wkoll l-annimali. Min għandu l-annimali u m'għandux ilma biżżejjed minn tiegħu jaf xi tbatija trid biex jisqihom.

IL-PESTA TAT-TIĠIEĠ

F'MALTA u Għawdex hawn imxija qalila tal-*pesta tat-tiġieġ* u kuljum jaslu rapporti fid-Dipartiment tal-Biedja fuq il-kwantità ta' flieles li qed imutu b'dil-marda. Din il-marda hija ikkaġunata minn mikrobu li għadu ma nsabx bil-għajn taħt il-mikroskopju u ma hemm l-ebda tagħrif sewwa fuqu. Biex wieħed irażżan din il-marda jiħtieġ li jrabbi skond is-sengħa u b'hekk it-tjur jikbru b'saħħithom li jkunu jistgħu jifilħu għall-marda. Fl istess ħin għandna nżommu l-akbar indafa u nużaw mezzi sanitarji.

Il-gall'nari jew kmamar tat-tiġieġ għandhom jinżammu ndaf. L-armar kollu ta' ġewwa l-gallinari jew kmamar tat-tiġ'eġ, lasti, passiġġieri, injam ieħor, bwieqi u ħwat għandhom jitneħħew mill-gallinari jew kmamar tat-tiġieġ, jinbarxu u jitnaddfu minn kull ħmieġ u trab. Wara li jitnaddfu u jinħaslu għandhom jiddisinfettaw ruħhom sewwa minn kull banda b'disinfettant qawwi. B'hekk il-mikrobi li jistgħu jkunu moħbija ġo dan l-armar jinqerdu. Il-gallinar jew kamra tat-tiġieġ għandhom jinbarxu u jinkinsu mill-ħmieġ, mit-trab, mis-sliħ u mit-tiben jew mifrex. Is-saqaf, ħitan u paviment għandhom jitgħaddew bil-broxk sewwa; kull tieqa tal-ħġieġ għandha tinħasel minn ġewwa u minn barra.

'ddisinfetta kullimkien b'taħlita qawwija. Wieħed jieħu ħsieb sab'ex id-disinfettant jidħol fix-xquq kollha. Jekk il-gallinar jew kamra tat-tiġ'eġ jitbajdu, ħallat xi ftit disinfettant qawwi mal-ħalib tal-ġir. Wieħed għandu juża ġir imtoffi frisk.

La ddaħħalx tjur ġodda ma' dawk li għandek fil-gallinar jew kamra tat-tiġieġ. La tħallix nies jidħlu fil-post tat-tiġieġ. Huma jistgħu, b'la ma jafu, idaħħlu l-marda mat-tajn jew mal-ħamrija li jġorru ma' saqajhom.

L-imxija ta' din il-marda qiegħda tikkaġuna l-mewt ta' numru kbir ta' tjur. Din tittieħed ħafna u f'daqqa waħda. Il-bdiewa qegħdin jinqerdulhom ħafna tjur. Żommu l-akbar indafa fl-ilma tax-xorb. Mill-ħwat jew bwieqi tax-xorb it-tiġ'eġ dlonk jitniġġsu b'din il-marda. Dawn għandhom jitnaddfu sewwa kull darba li jarġgħu jimtlew bl-ilma ġdid. Għalhekk għandhom jinsamtu ta' spiss.

Jekk inti toqgħod dejjem attent għall-indafa, inti tista' ssalva t-tiġieġ tiegħek kollha.

Biex trażżan il-marda neħħi t-tjur morda minnufih. Oqtol it-tjur morda u aħraqhom.

Bħala disinfettant uża l-"Cresol" (daqs kikkra f'gallun ilma). Fl-ilma li minnu jixorbu t-tiġieġ tajjeb jekk tixħet xi ftit qtar tal-permanganat.

Manġiġ tajjeb u tjur b'saħħithom u fuq ruħhom huma żewġ ħwejjeġ li bihom il-marda ma jkollhiex forza tirkeb it-tiġieġ tiegħek. Il-prekawzjoni hija l-aktar kura tajba biex trażżan it-tixrid ta' l-imxija tal-marda.

AĦBARIJIET TAL-BIEDJA F'ARTIJIET OĦRA

(C. Zammit-Marmarà, M.B.E.)

Il-Ministru tal-Biedja ta' l-Affrika t'Isfel ġie mistoqsi jekk huwiex lest biex jinkoraġġixxi illi bdiewa jemigraw għal ħomm minn pajjiżi oħra. Il-Ministru wieġeb illi ma tistax tittieħed deċiżjoni qabel ma l-Gvern ta' dak il-pajjiż ikun wettaq il-programm tiegħu biex jirrikostitwixxi l-Industrija tal-Biedja fl-Affrika t'Isfel.

* * *

Il-prezz tas-Suf fl-Irlanda huwa orħos mis-sena l-oħra. Mill-ewwel ta' Frar il-prezz kien ta' minn 1s.10d. sa 2s.4d. il-libbra.

* * *

Lord Rowallan, li ġie magħżul bħala kap ta' li Scouts (Chief Scout) hu magħruf bħala bidwi li kien irabbi l-baqar ta' Ayrshire, u wieħed milli kien jieħu sehem qawwi f'ħafna ħidmiet tal-Biedja.

IL-WIRJA TA' L-IMNARJA

Infakkru lill-Bdiewa li din is-sena sejra ssir bħas-soltu l-wirja ta' l-Imnarja fil-Buskett. Billi din hi l-ewwel darba mindu bdiet il-gwerra 'l hawn li sejra ssir din il-Wirja mingħajr biża' ta' attakki mill-ajru, hu mistenni li tkun Wirja mis-sbieħ.

Dawk kollha li jridu jagħtu xi tazzi jew premji oħra, jew b'xi mod jgħinu lis-Soċjetà Agrarja biex din il-Wirja tirnexxi, għandhom jikkumnikaw mas-Segretarju, in-Nutar R. Frendo Randon, 222, Trieq il-Merkanti, Il-Belt.

Is-"Società Agraria" li għalqet mitt sena s-sena l-oħra, jistħoqqilha kull inkoraġġiment. Għinuha!

TQASSIM TAL-ĠWIEŻ BIL-KUPUNI

DIPARTIMENT TAL-BIEDJA

RAZZJON: MEJJU-LULJU 1945

Sehem	Siwi kull kupun	Lewn
BHEJJEM:		
Majjali:		
Kupun, Smida, ir-ras:	40 ratal	Isfar.
Bhejjem ta' l-Ifrat:		
4 kupuni. Qxura, ir-ras:	50 ratal	Salamun.
TJUR U FNIEK:		
Bdiewa—Malta.		
Kupun Nru. 6:		
Taħlita ta' Qxura u Ħalib:	25 ratal	Salamun.
Kupun Nru. 7, Xgħir:	20 ratal	Salamun.
Bdiewa—Għawdex.		
Kupun Nru. 7:		
Taħlita ta' Qxura u Ħalib:	25 ratal	Salamun.
Kupun Nru. 8, Xgħir:	10 rtal	Salamun.
Qamħ Imfarrak:	10 rtal	Salamun.
Mhux Bdiewa.		
Malta: Kupun Nru. 6, Ful:	10 rtal	Isfar.
Xgħir:	20 ratal	Isfar.
Għawdex: Kupun Nru. 7, Xgħir:	20 ratal	Isfar.
Ful:	10 rtal	Isfar.

Kull kupun irid ikun fih l-inizjali tad-Direttur tal-Biedja.

Razzjonijiet ta' ġwież ieħor barra minn dawk imsemmijin hawn fuq jitqassmu bil-Biljetti tar-Razzjon tas-soltu.

Il-biljetti u l-kupuni tar-razzjon jistgħu jinġabru mill-Uffiċċju tar-"Rationing Officer".

Il-biljetti u l-kupuni tar-razzjon jistgħu jissarrfu għand kull neguzjant jew bejjiegħ tal-ġwież li jkollu l-permess ibigħ.

Kemm idumu jiswew il-Biljetti u l-Kupuni: Biljetti tar-Razzjon sas 7 ta' Lulju 1945. Kupuni tar-Razzjon sat-28 ta' Lulju 1945.

Prezzijiet f'Malta: Smida 10s. 6d. il-xkora; Taħlita ta' Qxura u Ħalib 10s. il-xkora; Qxura 4s. 11d.; Xgħir 2s. 10½d. il-wiżna; Ful 3s. 7d. il-wiżna.

Prezzijiet f'Għawdex: Smida 10s. 11d. il-xkora; Taħlita ta' Qxura u Ħalib 10s. 3d. il-xkora; Qxura 5s. 3d; Xgħir 2s. 11d. il wiżna; Ful 3s. 8½d. ilwiżna.

N. B. — Billi issa l-ħażna ta' smida tjiebet, il-Gvern jista' jqassam razzjon ta' 40 ratal smida għat-tjur u fniek għal min mhux bidwi. Din ir-razzjon tista' tittieħed, f'Malta, bil Kupun Nru. 7 (Isfar), u f'Għawdex, bil-Kupun Nru. 8 (Isfar), mis-7 ta' Ġunju sal-14 ta' Lulju, 1945.